

II. PILIAKALNIAI IR GELEŽIES AMŽIAUS GYVENVIETĖS

Vytautas Daugudis

IMBARĖS PILIAKALNIO IR GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI

1984-1985 m. MAII tęsė Imbarės (Kretingos raj.) piliakalnio ir jo senosios gyvenvietės archeologinius kasinėjimus. 1984 m. piliakalnio P aikštelėje ir abi aikšteles skiriančiame pylime iširtas 60 m², o 1985 m. -jo Š aikštelėje bei ją juosiančio pylimo V dalyje - 90 m² plotas. Be to, 1984 m., kartu su Lietuvos TSR astronomų draugijos bendradarbiais R bei V gyvenvietės dalyse, mitologinių akmenų aplinkumoje iširtas apie 86 m² plotas.

Tyrinėtose piliakalnio aikštelių dalyse aptiktas 30-60 cm, o pylimų vietose - 1-1,5 m storio kultūrinis sluoksnis.

Pietinės aikštelės Š pakraštyje, apatiniame kultūrinio sluoksnio horizonte, apie 30 cm gylio ir 3 m pločio įdubime aptikti, atrodo, ilgo, suskirstyto į atskiras patalpas stulpinės konstrukcijos pastato pėdsakai. Pastato plotis kartu su sienomis - apie 4 m. Gyvenamose jo patalpose buvę židiniai 50x60 - 60x80 cm dydžio ir 30-40 cm gylio apvaliadugnėse duobėlėse. Pastato viduje rasta lipdytų puodų šukių, daugiausia lyglu ir keletas - neryškiai brūkšniuotų paviršiumi, du iš kalkakmenio padaryti skritulio formos versputukai, trys nedeli varpelio formos moliniai Djakovo tipo svoreliai. Puodai buvę mažai profiliuoti, silpnokai išdegti, molyje grūsto granito. Sprendžiant iš minėtų radinių, pastatas naudotas I tūkstantm. pr.m.e. pabaigoje bei m.e. pradžioje.

Apie IV-V m.e.a. piliakalnio aikštelių pakraščiuose buvo pradėti pilti pylimai. Tuomet iki tol buvusio neįtvirtinto papilio vietoje, Š to paties kyšulio dalyje atsirado ir didesnioji šiaurinė, jau įtvir-

tintu priešpiliu tapusi piliakalnio aikštelė. Paaiškėjo, kad minėtam neįtvirtintam papiliui priklausė ir anksčiau šioje aikštelėje aptiktų antžeminių, keturkampio plano, tvirtesnės stulpinės konstrukcijos, su židiniais pastatų pėdsakai.

I m. e. tūkstantmečio II pusės ryškesnių gyvenamųjų pastatų pėdsakų iki šiol piliakalnyje neaptikta. Šiam laikotarpiui priklauso nedidelis kiekis čia rastosios lipdytos keramikos ryškiau grublėtu ir lygiu paviršiumi. Minėti duomenys rodo, kad šis piliakalnis, kaip ir daugelis kitų, tuomet buvo naudojamas daugiausia tikrai kaip laikina slėptuvė pavojaus metu.

Viršūlinysis X-XIII a. kultūrinio sluoksnio horizontas piliakalnyje labai suardytas. Tuomet jo aikštelės juosę pylimai paaukštinti iki 3-5 m. Jų viršuje stovėjusios apie 2 m pločio dvigubos medinės gynybinės sienos. Pylimų vidinėse pusėse buvę gynybinės-ūkinės paskirties ilgi statiniai, greičiausiai suskirstyti į nedideles patalpas. 1985 m. tyrinėjant šią aikštelės V pakraštyje aptiktos tokio statinio dalies plotis buvo apie 3 m. Jo vietoje rasta ir didesnė to meto daiktų dalis: molinių bei kalkakmenio versptukų, geležinių tiesiomis nugarėlėmis peilių, ylių, akmeninių galastuvų, trintuvų, geležinių ietigalių dalių, geležinė pasaginė cilindriniais galais bei žalvarinė lankinė laiptelinė pasidabruota segė, žalvarinės antkaklės dalis su kažkokiais kabučiais galuose, žalvarinių juostinių apyrankių dalių, nemaža sudegusių grūdų, smulkių sudegusių gyvulių kauliukų, žiestos keramikos.

Šiaurinės aikštelės V pylime aptikta apie 2 m pločio dar vienu šio laikotarpio vartų vieta. Vartai buvo skirti įeiti į pilį iš prie Salanto buvusio papilio. Vartai išgrįsti vidutinio dydžio akmenimis. Šoninės sienas sudarė statmenai į žemę vienas prie kito įkalti 20-40 cm storio mediniai stulpai, sutvirtinti akmenimis. Atrodo, plonesniais rasteliais buvo dengtos vartų lubos, apipiltos žemėmis.

Centrinėje šios aikštelės dalyje aptiktos XVI-XVII a.

medinio pastato liekanos. Pastate buvusi iš puodyninių koklių keturkampėmis angomis statyta krosnis.

Rytinės gyvenvietės dalies P pakraštyje, prie nedidelės pelkės buvo aptiktas (vėliau dingęs) 0,9x1,1x1,4 m dydžio mitologinis akmuo. Jo vienoje pusėje buvo įgręžtos 75, tik 3-6 cm skersmens ir 0,5-2 cm gylio duobutės. Kitas, 0,8x1,2x1,4 m dydžio, su viena gludinta puse mitologinis akmuo rastas PV piliakalnio papėdėje. Abu akmenys gulėjo apverstai blogosiomis pusėmis į viršų. Jų aplinkumoje rasta apdegusių nedidelių skaldytų akmenėlių bei smulkių degėsių. Manoma, kad prie akmens su duobutėmis greičiausiai dar II tūkstantmetyje pr. m.e., o prie antrojo akmens - jau I m.e. tūkstantmetyje ar II tūkstantmečio pradžioje buvo atliekamos kulto apeigos.

Vytautas Daugudis

VERŠVŲ PILIAKALNIO GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI

Veršvų piliakalnio senoji gyvenvietė buvo į Š ir ŠR nuo jo esančioje, nuo seno ariamoje kalvoje, apėmė apie 1,5 ha plotą. Kadangi pastaroji patenka į liesiamo Kauno miesto vakarinio aplinkinio kelio ruožą, 1985 m. MAI ŠR jos dalyje ištyrė 70 m² plotą. Čia aptiktas 30-60 cm storio gerokai apardytas kultūrinis sluoksnis, kuriame ryškiau išsiskyrė 3 pagrindiniai įvairialaikiai horizontai.

Apatinysis, ankstyviausias, tamsiai pilkos spalvos žemės, maišytos su smulkiais angliukais kultūrinio sluoksnio horizontas buvo labiausiai apardytas, tik 5-15 cm storio. Jame aptikta antžeminėjų primityvios stulpinės konstrukcijos, keturkampio plano su užapvalintais kampais pastatų pėdsakų. Jų sienos buvo iš 4-10 cm storio, palyginti, tankiai į